

KLJUČNE BH PRETPOSTAVKE ZA SINHRONIZACIJU RADA BEZBJEDNOSNE ZAJEDNICE BOSNE I HERCEGOVINE

Zoran Kovačević

Direkcija za koordinaciju
policijskih tijela BiH

Adresa za korespondenciju:

Zoran Kovačević

Direkcija za koordinaciju
policijskih tijela BiH

Aleja Bosne Srebrene bb

71000 Sarajevo

zoran.kovacevic@dkpt.gov.ba

Copyright © 2013 Fakultet za
kriminalistiku, kriminologiju i
sigurnosne studije Univerziteta u
Sarajevu

Sažetak

Bezbjednosna zajednica BiH podrazumijeva zaštitu državnog jedinstva, unutrašnje stabilnosti pravnog i političkog sistema i društvene zajednice u cjelini. Takav stepen zaštite postiže se blagovremenim otkrivanjem i eliminisanjem relevantnih postojećih ili predstojećih pojava i procesa, koji se negativno odražavaju na stanje bezbjednosti same države. Inače, ugrožavanje bezbjednosti je, po pravilu organizovano i konspirativno, tj. tajno ili potajno (pokriveno), dok su njegovi nosioci pojedinci, grupe lica, organizacije i institucije koji neposredno organizuju ili sprovode obavještajne ili subverzivne aktivnosti u zemlji ili u inostranstvu.

Cilj ovog rada predstavlja sagledavanje mjesta, uloge i zadataka sistema državne bezbjednosti u okviru državne uprave, konkretnije upoznavanje aktuelnih činioca i procesa koji ugrožavaju državnu bezbjednost, odnosno bezbjednost države i njenih građana, sticanje svijesti o kompleksnosti, izvorima i oblicima ugrožavanja, bliže sagledavanje suštine, sadržaja, organizacije i funkcionisanja sistema bezbjednosne zajednice BiH kao nužne za sinhronizaciju rada.

Ključne riječi: *sistem sigurnosti; privatni sistem sigurnosti; državno – privatna saradnja; reforma privatnog sistema sigurnosti*

UVODNA RAZMATRANJA

Bosna i Hercegovina je složena državna zajednica i sastoji se od dva entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Opštim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini, parafiranim 21.11.1995. godine u Daytonu (SAD) i potpisanim 14.12.1995. godine u Parizu dogovorena su temeljna načela državno-pravnog uređenja Bosne i Hercegovine.¹

Bosna i Hercegovina je administrativno podijeljena na dva entiteta: Federaciju Bosne i Hercegovine (51%) i Republiku Srpsku (49%). Federacija BiH se sastoji od 10 kantona,² a Republika Srpska administrativno je podijeljena na pet regija.³ Kantoni i regije su dalje podijeljeni na opštine, dok je teritorij Brčkog odlukom Arbitražne komisije za Brčko stavljen pod upravu države Bosne i Hercegovine kao zaseban distrikt pod nazivom Brčko Distrikt BiH.⁴

Funkciju kolektivnog šefa države ima Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, koje sa sastoji od tri člana i to po jednog Srbina, Hrvata i Bošnjaka. Članovi Predsjedništva se biraju direktnim izborima i to sa teritorije Federacije Bosne i Hercegovine predstavnici Hrvata i Bošnjaka, dok se predstavnik Srba bira sa teritorije Republike Srpske. Članovi Predsjedništva se biraju na period od četiri godine. Predsjedavajući Predsjedništva mijenja se svakih osam mjeseci.

¹ Sastavni dio ovog sporazuma, kao njegov Aneks 4, je ustav Bosne i Hercegovine, koji pored Preambule ima i 12 članova. Ustavom su, u Članu 1 određena osnovna načela kao što su kontinuitet, demokratski principi, sastav, promet roba, usluga, kapitala i lica, glavni grad, simboli i državljanstvo Bosne i Hercegovine. Ostalim članovima Ustava određena su i obrađena, između ostalog, pitanja ljudskih prava i fundamentalnih sloboda, nadležnosti i odnosi između institucija Bosne i Hercegovine i entiteta, Parlamentarna skupština, Predsjedništvo, Savjet ministara, Stalni komitet za vojna pitanja, Ustavni sud, Centralna banka i budžet, opšte odredbe, amandmani, prelazne odredbe i stupanje na snagu.

² Kantoni u Federaciji Bosni i Hercegovini su: 1. Unsko-sanski, 2. Posavski, 3. Tuzlanski, 4. Zeničko-dobojski, 5. Bosansko-podrinjski, 6. Srednjobosanski, 7. Hercegovačkoneretvanski, 8. Zapadnohercegovački, 9. Kanton Sarajevo, 10. Hercegbosanski. Zakonodavnu vlast čini Parlament Federacije BiH, koji se sastoji od Predstavničkog/Zastupničkog doma i Doma naroda. Izvršnu vlast vrše predsjednik i dva podpredsjednika Federacije BiH, kao i Vlada Federacije BiH. Glavni grad je Sarajevo.

³ Regije u Republici Srpskoj su: 1. Banja Luka, 2. Dobojski, 3. Bijeljina, 4. Sarajevsko-romanijska, i 5. Trebinjska, a regije se dalje dijele na opštine. U Republici Srpskoj zakonodavnu vlast vrši Narodna Skupština Republike Srpske i Vijeće naroda. Izvršnu vlast vrše predsjednik i dva potpredsjednika Republike Srpske, kao i Vlada Republike Srpske. Glavni grad je Banja Luka.

⁴ Teritorij Brčkog koji je bio pod arbitražom, nije pripao ni Federaciji ni Republici Srpskoj, već je odlukom Međunarodne arbitražne komisije za Brčko stavljen krajem 2000. godine pod upravu države Bosne i Hercegovine kao zaseban distrikt. Distrikt Brčko ima svoju vlastitu multietničku vladu sa izabranom Skupštinom, Izvršnim odborom, sudstvom i policijskim snagama.

Funkciju vlade vrši Savjet ministara BiH. Visoki predstavnik⁵ međunarodne zajednice je, nakon opštih izbora u BiH održanih u oktobru 2002. godine, donio odluku o novom ustrojstvu Savjeta ministara BiH. Prema toj odluci Savjet ministara ima deset članova: predsjednik, dva potpredsjednika koji su istovremeno ministri i sedam drugih ministara. Mandat predsjednika i članova Savjeta ministara je četiri godine. Svaki ministar ima zamjenika, a uvedena je i funkcija sekretara ministarstva. Raspodjela ovih funkcija se vrši prema nacionalnom kriteriju, tako da se ne bi dešavalo da sve ove funkcije pripadnu predstavnicima jednog ili samo dva naroda (Kešetović ; Korajlić, 2008).

Prema zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave, BiH ima devet ministarstava i to:

- Ministarstvo bezbjednosti
- Ministarstvo odbrane
- Ministarstvo pravde
- Ministarstvo civilnih poslova
- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
- Ministarstvo vanjskih poslova
- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa
- Ministarstvo finansija i trezora
- Ministarstvo komunikacija i saobraćaja.

Predsjedništvo BiH imenuje predsjednika Savjeta ministara, koji preuzima dužnost nakon što Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH potvrdi njegovo imenovanje. Predsjednik predlaže imena kandidata za ministre, a Predstavnički dom ih imenuje.

Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine čine Predstavnički dom i Dom naroda BiH. Dom naroda se sastoji od 15 članova, koji su dvije trećine iz Federacije (uključujući pet Hrvata i pet Bošnjaka) i jedna trećina iz Republike Srpske (pet Srba).

Ustavni sud Bosne i Hercegovine čine Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima devet članova. Četiri člana bira Predstavnički dom Federacije, a dva člana Skupština Republike Srpske. Preostala tri člana bira, predsjednik Evropskog sud za ljudska prava nakon dogovora s Predsjedništvom BiH. Suci koje izabere predsjednik Evropskog suda za ljudska prava ne mogu biti državljani Bosne i Hercegovine ili bilo koje susjedne države.

⁵ Kancelarija visokog predstavnika međunarodne zajednice (OHR) je vodeća međunarodna civilna agencija u Bosni i Hercegovini. Daytonski mirovni sporazum ustanovio je funkciju Visokog predstavnika i zadužio ga da nadgleda implementaciju civilnog aspekta ovog Sporazuma. On je krajnji autoritet, kad je u pitanju intepretacija Sporazuma. Ovlašten je da donosi zakone, ako smatra da je to neopodno, da smjenjuje zvaničnike koji vrše opstrukciju i da koordinira aktivnosti sa drugim međunarodnim organizacijama.

PRAVNI ASPEKTI UPRAVLJANJA U BEZBJEDNOSNIM SITUACIJAMA

Bez obzira koliko analizirali i tragali za rješenjima i najboljom praksom u rješavanju bezbjednosnih događaja, neminovno nam ostaje povratak na područje Bosne i Hercegovine i na analizu postojećih rješenja i dosadašnje prakse. Nastankom bezbjednosnog događaja uslovljava pokretanje brojnih mehanizama u društvu, koji svako iz svoje oblasti djeluje u cilju ublažavanja i smanjivanja šteta.

Brojne su agencije za provedbu zakona, kao i druge službe koje će imati određene obaveze i prava u sistemu zaštite podataka. Posebnu pažnju treba posvetiti bezbjednosnom sektoru. Kada govorimo o pravnom obliku za djelovanje bezbjednosnih službi možemo reći da se uglavnom radi o zakonskim i podzakonskim aktima koji tretiraju navedenu oblast.

Za rad i funkcionisanje bezbjednosnih službi, na vrhu hijerarhijske piramide je zakon, zatim slijede pravilnici koji detaljnije razrađuju zakon, zatim uredbe, upute te različiti standardi.

Zadatak menadžmenta bezbjednosnih službi u smislu pravnog regulisanja je u praćenju i sistemu ranog upozoravanja na sve opasnosti neovlaštenog otkrivanja, savjetovanja i pokretanja inicijativa za izbjegavanje opasnosti, odnosno saradnja sa drugim organizacijama radi prilagođavanja vlastitih instrumenata.

Pravni akti treba da definišu organizacionu nadležnost, ovlaštenja, dužnosti i posebne odgovornosti, odnosno moraju pokazati ko ima ovlaštenja da postupa u bezbjednosnim situacijama.

Nove prijetnje bezbjednosti zemalja, nove tehničko-tehnološke opasnosti, novi načini i nova sredstva za vršenje krivičnih djela, razvoj novih opšteopasnih sredstava i postupaka, međusobna uslovljenost i povezanost infrastruktura pojedinih zemalja, novo organiziranje kriminalnih grupa i djelovanje pojedinaca predstavljaju motiv zemalja za saradnju i razmjenu informacija, te zajedničko djelovanje.⁶ (Krivokapić; Žarković, 1996 str. 44-45)

Koncipiranje menadžmenta u navedenim situacijama, prije svega onoga koji podrazumjeva notu djelovanja prema djelima terorizma, trgovine ili proizvodnje oružjem, eksplozivom ili opasnim materijama, organizovanim ili prekograničnim kriminalom, pod utjecajem je SAD-a, NATO-a i Evropske unije koji su i najzainteresovaniji za ove bezbjednosne probleme.

⁶ „Saradnja između pojedinih policija raznih zemalja odvija se prema unutrašnjim propisima svake države kako u pogledu formi, tako i sadržine. Informacije se odnose kako na način, sredstva, te metode vršenja krivičnih djela od pojedinačnih ili organizovanih izvršilaca krivičnih djela sa elementom inostranosti, isto tako i na metode tehnička sredstva i drugu opremu, te načine organizovanja i druga dostignuća, poboljšanje i druga iskustva policije u suzbijanju određenih vrsta delikata, predmete kao materijalne dokaze od značaja za krivični postupak, fotografije, otiske prstiju, itd., i to, uglavnom kada se protiv stranog državljanina pokrene krivični postupak, ili postoji osnovi sumnje da je izvršilac krivičnog djela“.

O bezbjednosti se danas više nego ikad čita, piše, diskutuje. Vrlo se često čuju pojmovi individualna, društvena, socijalna bezbjednost, bezbjednost lica i objekata. Od naročito značaja je pojam nacionalne i državne bezbjednosti. Naše je stanovište da se pod pojmom nacionalna bezbjednost podrazumjeva opstojnost države sa svim njezinim državnim atributima (politička samostalnost, suverenitet, teritorijalni integritet i međunarodni subjektivitet) te redovito, normalno funkcionisanje društveno političkog poretka, tako da se pored angažmana tradicionalnih bezbjednosnih struktura, poput vojske, policije itd., inovira i bezbjednosno samoorganiziranje građana. Državna bezbjednost je segment ovako shvaćena pojma nacionalne bezbjednosti, i to onaj njezin dio kojemu je svrha zaštita konkretna državna i pravno-političkog uređenja, dakle, ne zaštita vladajućih političkih struktura (pojedinaca ili grupa) nego uspostave državne vlasti koji počiva na pozitivnim pravno-političkim rješenjima. Ostvaruje se planiranjem i preduzimanjem prikladnih mjera i radnji sa svrhom otkrivanja, praćenja, dokumentovanja i eliminisanja ugrožavajuće djelatnosti u zemlji i inostranstvu. Te mjere i radnje bi bile: obavještajni i kontraobavještajni poslovi, sprečavanje i eliminisanje terorističkih i separatističkih akcija, međunarodnog terorizma te obezbjeđenja (fizičko-tehničko i drugi vidovi) važnih ličnosti i objekata. Subjekti ove aktivnosti bi bili: policija, obavještajne strukture u širem smislu (dakle, obavještajne, kontraobavještajne i snage za prevratničko djelovanje) te neki drugi organi poput inspeksijskih, carinskih itd. Za oblast državne bezbjednosti obično se veže pojam tzv. Političkog kriminaliteta (za kojeg u krivično pravnoj teoriji još uvijek nema jednakih mišljenja na šta se odnosi).⁷ S tim u vezi treba naglasiti da za oblast političkog kriminaliteta važi slijedeće:

- Organizovanost i tajnost je izražena još u većoj mjeri kod ovih krivičnih djela u poređenju sa drugim djelima;
- Politička krivična djela se preduzimaju iz političkih motiva (ugrožavanja političkog poretka države), te nerijetko iza njih stoje druge države i nadnacionalne organizacije;
- Njima se napada na temeljne vrijednosti i fundamente države.

U savremenim državama bezbjednosne aktivnosti organizovano sprovodi veliki broj bezbjednosnih ustanova, koje zajedno čine državno-bezbjednosni sistem. Naime, unutar tog sistema službe su interno specijalizovane za izvršenje pojedinih poslova i zadataka. Zbog izbjegavanja sukoba nadležnosti razgraničen je djelokrug njihovog rada i uspostavljen način međusobne komunikacije i sadejstva, a u odnosu na državnu vlast preciziran je i sistem koordinacije i kontrole rada svake od

⁷ Danas su uglavnom usaglašena stajališta o tzv. Čisto političkim djelima, kojima se napada na opstojnost države i državnog uređenja (špijunaža, terorizam itd.), dok će se za ostala krivična djela reći da imaju politički značaj ukoliko se njima napada na pravno dobro, ali iz političkih motiva (kompleksna krivična djela) odnosno ukoliko su poslužila kao sredstvo za izvršenje čisto političkih krivičnih djela ili stoje u vezi s njima (konveksna krivična djela). Dioba krivičnih djela na politička i nepolitička sa gledišta pravnog sistema nema opravdanja, jer svako djelo može imati politički značaj.

njih. Sve to uslovalo je da nacionalnoj bezbjednosni sistemi u savremenim uslovima izgrade i razviju veoma složenu organizaciju. Zbog toga se savremena organizacija nacionalne bezbjednosti ne može ni zamisliti bez poštovanja određenih principa organizovanja bezbjednosne zajednice. U takve principe spadaju sveobuhvatnost u radu, neprekidnost i intenzitet djelovanja i drugi. Ipak, najvažniji principi organizovanja bezbjednosne zajednice jesu:

Princip zakonitosti rada, kojim se obezbeđuje da nacionalni bezbjednosni sistem i njegove pojedine organizacije budu zaista u funkciji realizacije političke volje nosilaca vlasti, odnosno u funkciji realizacije uspostavljenog sistema nacionalne bezbjednosti i vitalnih interesa države. Na tom načelu nosioci političke vlasti posebno insistiraju, jer je prisutna tendencija jačanja položaja i uloge nacionalnih službi u društvu, odnosno njihovo uplitanje u čitav proces donošenja i sprovođenja političkih, posebno spoljnopolitičkih odluka, čime nacionalne službe postaju gotovo odlučujuća snaga i unutar jednog društva i na planu spoljne aktivnosti određene države. S tim u vezi neophodno je naglasiti da je kontrola zakonitosti rada bezbjednosnih i nacionalnih organizacija u bilo kojoj državi veoma osjetljivo pitanje jer su česte situacije da u datoj državi postoji značajna razlika između formalnih i stvarnih nosilaca političke vlasti. U državama gdje nema takve razlike kontrolu zakonitosti moguće je optimalno sprovesti i rjeđe su situacije nacionalne službe izlaze izvan zakonskog djelokruga rada.

Princip razgraničenja nadležnosti, čijim se poštovanjem obezbeđuje racionalno korišćenje svih kadrovskih, materijalnih i tehničkih potencijala, odnosno efikasno korišćenje snaga i sredstava nacionalne službe. Zadovoljavanjem tog principa organizovanja svrsishodno se raščlanjuje ukupna aktivnost nacionalnog bezbjednosnog sistema i vrši podjela poslova na njegove dijelove. Uvažavanje tog principa organizovanja uslovljeno je i specijalizacijom i profesionalizacijom koje su izvršene kako unutar pojedinih dijelova tako i na nivou cijelog nacionalnog bezbjednosnog sistema. Taj princip takođe sprečava pojave sukoba nadležnosti između različitih članica nacionalnog bezbjednosnog sistema, ali i sukoba nadležnosti između pojedinih organizacionih cjelina unutar pojedinih bezbjednosnih službi.

Princip koordinacije, kojim se, s obzirom na postojanje više nacionalnih organizacija unutar datog nacionalnog bezbjednosnog sistema, postiže cjelishodno, sistematsko, elastično i stabilno povezivanje svih dijelova tog sistema u skladnu cjelinu. Tako su u svim modernim državama osnovani posebni organi, tijela konsultativnog – političkog i savjetodavnoga – nadzornoga karaktera koja imaju obavezu da planiraju, rukovode, usmjeravaju i nadziru sve bezbjednosne aktivnosti koje sprovode pojedine organizacije, kao i nacionalni bezbjednosni sistem u cjelini. Članovi takvih organa su predstavnici najviše političke vlasti određene države, što je sasvim razumljivo s obzirom na prirodu poslova koje obavljaju nacionalne bezbjednosne organizacije za njih. Radi efikasnijeg djelovanja, formiraju se i posebna tijela stalnog ili privremenog karaktera koja se bave neposrednim koordiniranjem i stručnom kontrolom rada svih nacionalnih bezbjednosnih službi date države, a po svojoj suštini predstavljaju radna tijela prethodno pomenutih organa. Ta tijela su po pravilu ekspertska i čine ih rukovodioci državnih službi i drugih nacionalnih institucija.

Princip integracije rezultata podrazumijeva da svaka nacionalna organizacija treba da ima u svojoj horizontalnoj organizacionoj strukturi posebnu organizacionu cjelinu koja predstavlja mjesto gdje se koncentrišu svi nacionalni podaci, koji se dalje po uspostavljenoj proceduri prerađuju i analiziraju za potrebe nosilaca političke vlasti i distribuiraju prema njima po ustaljenom redoslijedu i potrebama. Takve organizacione cjeline predstavljaju, dakle, svojevrsne banke podataka gdje se objedinjavaju bezbjednosna saznanja koja u vidu specifičnog predznanja koriste nosioci političke vlasti u procesu donošenja konkretnih odluka. Dosljednim uvažavanjem tog principa obezbjeđuje se maksimalna zaštita svih bezbjednosnih saznanja i sprečava njihova eventualna zloupotreba ne samo u operativnom smislu nego i u političkom. (M. Abazović, 2002, str. 4-5).

Princip odgovarajućeg rasporeda snaga podrazumijeva pravilno usmjeravanje bezbjednosnih potencijala u odnosu na specifičnost pojedinih zadataka koje nacionalnim službama daju krajnji korisnici bezbjednosnih saznanja. Poštovanje tog principa uslovljeno je, dakle, potrebama nosilaca političke vlasti, odnosno pitanjem koje vitalne interese država ili drugi odgovarajući entitet nastoj da realizuje na unutrašnjem i spoljnom planu. Na koji način će se praktično manifestovali primjena tog principa organizovanja zavisi od utvrđenih nacionalnih i drugih interesa države.

Princip jedinstvene tehnologije rada podrazumijeva poštovanje određenih faza u realizaciji bezbjednosnih zadataka, kao što su planiranje aktivnosti, prikupljanje neophodnih bezbjednosnih informacija,⁸ njihovo analiziranje, zaštita, njihova distribucija svim unapred određenim korisnicima i druge aktivnosti.

Nosioci tih aktivnosti su odgovarajuće organizacione cjeline u okviru bezbjednosne zajednice.

POLICIJSKI MODELI U BIH

U skladu sa ustavnim uređenjem BiH po Daytonskom ustavu BiH, te ustavnim uređenjem Entiteta BiH (Federacije i Republike Srpske) ustanovljene su policijske snage sa znatnim specifičnostima. U Federaciji je policija organizovana na decentralizovanim osnovama sa blagim elementima koordinacije, dok se u Republici Srpskoj radi o jedinstvenoj centralizovanoj policijskoj organizaciji.

⁸ Informacije D (Information Defence) predstavljaju obavještenja sadržana u Biltenu bezbjednosti britanske vlade, odnosno komiteta koji čini predstavnici vojnih organa i štampe („D“ Notice Committee). Obaveza je korisnika sredstava informisanja da se uzdrže od njihovog objavljivanja, jer se ignorisanje oznake D za datu informaciju smatra kršenjem propisa o zvaničnim tajnama.

Policijski sistem Federacije Bosne i Hercegovine

Na Federalnom nivou postoji Ministarstvo za unutrašnje poslove Federacije (FMUP). Prema zakonu o unutrašnjim poslovima nadležnosti Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova su slijedeće:

- Sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela međukantonalnog kriminala, kao i terorizma, neovlaštena trgovina drogom i organizovanog kriminaliteta, pronalaženje i hvatanje učinilaca tih krivičnih djela, te njihovo privođenje nadležnim organima;
- Obezbjedenje određenih ličnosti i zgrada Federacije;
- Zaštita ljudskih prava i građanskih sloboda u oblasti unutrašnjih poslova.

Na ovaj način je područje unutrašnjih poslova Federacije usklađeno sa ustavnim uređenjem Federacije, odnosno sa organizacijom i uređenjem Federacije po kantonalnom teritorijalnom konceptu (ustavno-pravna i teritorijalna organizacija), tako da je došlo do razgraničenja nadležnosti između FMUP-a i Ministarstva unutrašnjih poslova kantona.

Zakonom je naznačeno da broj službenika ministarstva mora odražavati nacionalnu strukturu stanovništva na području Federacije. Uspostavu FMUP-a i njegovu unutrašnju organizaciju utvrđuje Vlada Federacije, pri čemu se mora voditi računa o vanjski i unutrašnjim faktorima koji su relevantni za oblikovanje svake organizacione jedinice. Tu prvenstveno mislimo na sistem izvršne vlasti, uspostava državne uprave Federacije, bezbjednosne prilike, bezbjednosne potrebe, bezbjednosnu politiku, bezbjednosne ciljeve kao vanjske faktore, te oblikovanje doktrina i strategija djelovanja FMUP-a, sa određenim prioritetima u cilju obezbjeđenja povoljnog stanja bezbjednosti. (R. Masleša, 1999, str. 189). U tom smislu su veoma značajna materijalna i tehnička sredstva, metodologija rada s posebnim akcentom na procjenu stanja i procjenu ugroženosti na temelju koje se donose odgovarajući programi i planovi aktivnosti radi eliminisanja svih pojava i ponašanja koje mogu narušiti povoljno stanje bezbjednosti.

Policijski sistem u kantonima

Organizacija policije u kantonima uspostavljena je saglasno podijeljenim nadležnostima između Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva kantona, a u skladu s ustavnim uređenjem kantona (nadležnost, funkcije i organi) po kojem je u nadležnosti kantona uspostava i nadziranje snaga policije sa jedinstvenom federalnom uniformom i kantonalnim oznakama, tako da su u svim kantonima (10) na području Federacije uspostavljena ministarstva unutrašnjih poslova, ali sa izvjesnim divergencijama kada je u pitanju unutrašnja organizaciona struktura. Ne radi se o unificiranom modelu policijskih snaga koji bi funkcionisao u svim kantonima. S ob-

zirom da su poslovi i zadaci u svim kantonima identični mi ćemo navesti osnovne organizacije policije. Naime, u svim kantonima su Skupštine donijele Zakon o unutrašnjim poslovima, kojima se uređuju poslovi, organizacija i nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova, rukovođenim ministarstvom, način vršenja poslova policije, dužnosti i prava ovlaštenih službenih lica, međusobni odnosi i saradnja Ministarstva sa Ministarstvom unutrašnjih poslova Federacije, ministarstva unutrašnjih poslova drugih kantona i opština unutar kantona, radni odnosi, disciplinska odgovornost i stručno osposobljavanje i usavršavanje službenika ministarstva itd.

Zakonom o unutrašnjim poslovima kantona utvrđena je nadležnost ministarstva. U tom smislu ministarstvo je nadležno za provođenje zakona kantona, Federacije BiH i kantona i ustava kantona Federacije BiH po pitanjima iz oblasti unutrašnjih poslova. U nadležnosti ministarstva su poslovi i zadaci policije, osim poslova koji su u nadležnosti policije Federacije, poslovi i zadaci policije koje ministarstvu povjere federalno ministarstvo, obezbjeđenje određenih ličnosti i objekata kantona kao i poslovi i zadaci koji se odnose na održavanje javnih skupova, lične karte, lično ime, prijavljivanja prebivališta i boravišta, jedinstveni matični broj građana, matične knjige, registraciju motornih vozila, vozačke ispite i izdavanje vozačkih dozvola, nabavljanje, držanje i nošenje oružja i municije. Ministarstvo poslove iz svoje nadležnosti vrši neposredno preko unutrašnjih organizacionih jedinica utvrđenih pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji. U cilju efikasnog izvršavanja poslova i zadataka iz nadležnosti ministarstva u opštinama koje su u sastavu kantona organizovane su policijske uprave kao organizacione jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova. Policijske uprave imaju jednu ili više policijskih stanica, što zavisi od veličine opštine, bezbjednosnih problema i dr. Ministarstva su nadležna da vrše zaštitu života i imovine; sprovesti Ustav i zakone kantona; neposredno sprovesti politiku kantona koja se odnosi na oblast unutrašnjih poslova; izvršava kantonalne, federalne i zakone BiH iz svoje nadležnosti. O ovim aktivnostima ministarstvo je dužno izvještavati Skupštinu, predsjednika i Vladu Kantona.

Policijski sistem Republike Srpske

Policijski sistem u Republici Srpskoj je uspostavljen u skladu sa organizacijom sistema uprave, odnosno teritorijalnoj organizaciji vlasti. Organizacija unutrašnjih poslova je determinirana Ustavom i zakonima, te drugim propisima koji regulišu ovu oblast. U tom smislu su utvrđena osnovna polazišta na kojima se zasniva današnja cjelokupna organizacijska struktura. To su: teritorijalnost, centralizirani sistem, funkcionalna efikasnost, rukovodna linijska struktura, centralizirana protočnost informacija i autoritativnost hijerarhijskih nivoa. Iz ovoga jasno proizilazi da je policijski sistem u Republici Srpskoj uspostavljen na strogim jedinstvenim linijskim hijerarhijskim odnosima. Dakle, apsolutna podređenost nižih organizacionih jedinica. Zapravo radi se o krutoj centraliziranoj policijskoj organizaciji sa ele-

mentima militarizacije u pogledu rukovođenja. Zakonom o unutrašnjim poslovima Republike Srpske se decidno preciziraju osnovne organizacije, djelokrug, dužnost, prava i ovlaštenja ovlaštenih službenih lica, saradnja i odnosi ministarstva sa drugim republičkim organima, policijom Federacije Bosne i Hercegovine, policijom drugih država, Bosnom i Hercegovinom, međunarodnim organizacijama, kontrola i javnost rada, disciplinska odgovornost, posebna prava i obaveze iz radnog odnosa, školovanje, stručno osposobljavanje i usavršavanje. Na osnovu ustavnih rješenja, zakonom su precizno utvrđeni djelokrug i osnovne organizacije. Ukoliko izvršimo komparaciju organizacije i funkcionisanja policije u entitetima, onda proizilazi da su na području Federacije zakonom propisane nadležnosti Federalnog Ministarstva, dok su zakonima Ministarstva kantona propisani svi poslovi i zadaci iz njihove nadležnosti. Znači u Federaciji su izvršene podjele nadležnosti, dok su sveukupni policijski poslovi u Republici Srpskoj u isključivoj nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, koje se ogleda u upravnim, krivičnim, preventivnim, prekršajnim, te ostalim funkcijama kojima se obezbjeđuje unutrašnja bezbjednost. Polazeći od toga, da se radi o jedinstvenom centraliziranom policijskom sistemu, sasvim je logično da sve naznačene poslove policije koji su propisani zakonom na teritoriji Republike Srpske, izvršava Ministarstvo unutrašnjih poslova kao jedinstven republički organ sa unutar-organizacionim jedinicama u sjedištu kao i područnim čime se obezbjeđuje centralizirana funkcionalnost, odnosno jedinstvo rukovođenja. Organizacione jedinice koje su uspostavljene van sjedišta (Centri javne bezbjednosti) obavljaju poslove i zadatke u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji ministarstva.

Kontrola nad radom Ministarstva unutrašnjih poslova je povjerena predsjedniku Republike, Narodnoj skupštini, vladi, redovnim sudovima, Ustavnom sudu i građanima. Imajući u vidu ustavnu poziciju i ulogu Predsjednika Republike iz domena odbrane i bezbjednosti, on donosi odluke i smjernice koje su relevantne sa stanovišta bezbjednosti. Prema tome, Ministarstvo je dužno da operacionalizira navedene odluke i smjernice i da blagovremeno izvještava Predsjednika o toku aktivnosti i drugim pitanjima koje se na direktan ili indirektan način odnose na područje unutrašnje bezbjednosti Republike. Ministarstvo je dužno da podnosi godišnji izvještaj o svom radu Narodnoj skupštini Republike Srpske.

Policijski sistem policije Brčko Distrikt

Policija Brčko Distrikta je organizovana u četiri organizacione jedinice:

- jedinica uniformisane policije;
- jedinica kriminalističke policije;
- jedinica saobraćajne policije;
- jedinica za administrativne poslove.

Organizacijska jedinica uniformisane policije obavlja poslove i zadatke redovnog obilaska terena i održavanja reda i mira, zaštitu života i imovine, zaštitu određenih ličnosti i javnih objekata, bezbjednost na javnim skupovima, demonstracijama, kulturnim i sportskim događajima i drugim zakonom dozvoljenim oblicima masovnog okupljanja građana.

Organizacijska jedinica kriminalističke policije obavlja dužnosti koje se odnose na sprečavanje krivičnih djela, otkrivanje krivičnih djela, prekršaja i privrednih prijestupa i istragu pod nadzorom javnog tužioca, specijalne poslove policije, sakupljanje i čuvanje dokaza, pripremanje predmeta na zahtjev javnog tužioca i sudova Distrikta. Organizacijska jedinica saobraćajne policije obavlja dužnosti obezbjeđenja i kontrole saobraćaja na putevima, sprovodi odgovarajuće bezbjednosne aktivnosti u drugim područjima saobraćaja, vodi detaljne zapisnike i statističke podatke o saobraćajnim nesrećama, broju žrtava i aktivnostima saobraćajne policije.

Organizacijska jedinica za administrativne poslove obavlja poslove i zadatke koji se odnose na registraciju motornih vozila, izdavanje dozvola za kupovinu, nabavku i nošenju oružja i municije i registraciju oružja, druge aktivnosti određene zakonom, koje su po svojoj prirodi i uslovima u okviru zadataka ove organizacione jedinice

BEZBJEDNOSTI SISTEM BIH

Bezbjednosti sistem na državnom nivou u najužem smislu čini Ministarstvo bezbjednosti BiH sa svojim upravnim organizacijama, Ministarstvo odbrane BiH i Obavještajno-bezbjednosna agencija BiH.

Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine nadležno je za zaštitu međunarodnih granica, unutrašnjih graničnih prelaza i regulisanje saobraćaja na graničnim prijelazima BiH; sprečavanje i otkrivanje učinilaca krivičnih djela terorizma, trgovine drogom, falsifikovanjem domaće i strane valute i trgovina ljudima i drugih krivičnih djela sa međunarodnim ili međuentitetskim elementom; međunarodnu saradnju u svim oblastima iz nadležnosti ministarstva. Ministarstvo bezbjednosti je nadležno za zaštitu lica i objekata; prikupljanje i korištenje podataka od značaja za bezbjednost BiH; organizaciju i usaglašavanje aktivnosti entitetskih ministarstava unutrašnjih poslova i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine u ostvarivanju bezbjednosnih zadataka u interesu BiH; provođenje međunarodnih obaveza i saradnju u provođenju civilne zaštite, koordiniranje djelovanje entitetskih službi civilne zaštite u BiH, za usklađivanja njihovih planova za slučaj prirodne ili druge nesreće koje zahvaćaju teritoriju BiH, i donošenja programa i planova zaštite i spašavanja.

Ministarstvo bezbjednosti provodi politiku useljavanja i azila BiH i uređuje procedure u vezi sa kretanjem i boravkom stranaca u BiH.

DRŽAVNA AGENCIJA ZA ISTRAGU I ZAŠTITU BIH

Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA) je osnovana 2002. godine, usvajanjem Zakona o Agenciji za informacije i zaštitu, kojim je ova agencija definisana kao samostalna institucija BiH, odgovorna za prikupljanje i obradu podataka od interesa za provođenje međunarodnih i krivičnih zakona BiH, kao i za zaštitu vrlo važnih ličnosti, diplomatsko-konzularnih predstavništva i objekata institucija Bosne i Hercegovine, te diplomatskih misija. Usvajanjem Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, u junu 2004. godine, Agencija za informacije i zaštitu je transformisana u Državnu agenciju za istrage i zaštitu, te je dobila policijska ovlaštenja i postala prva policijska agencija koja svoju nadležnost ostvaruje na cijeloj teritoriji BiH. Ovim zakonom SIPA je definisana kao upravna organizacija Ministarstva bezbjednosti BiH sa operativnom samostalnošću, čije su nadležnosti sprečavanje, otkrivanje i istraga krivičnih djela iz nadležnosti Suda BiH, fizička i tehnička zaštita štićenih ličnosti i objekata, zaštita ugroženih svjedoka i svjedoka pod prijetnjom i drugi poslovi iz njenog djelokruga koji su određeni ovim zakonom. Akcije SIPA-e na hapšenju lica osumnjičenih za ratne zločine, uspješno provedene istrage krivičnih djela pranja novca, organizovanog kriminala, terorizma, trgovine ljudima i ostalih krivičnih djela, kao i pružanje podrške i zaštite svjedocima, uspješno obavljanje poslova i zadataka zaštite ličnosti i objekata, formiranje specijalne jedinice, samo su neke od činjenica koje govore o uspješnosti SIPA-e od osnivanja do danas. S obzirom da je kriminal, posebno organizovani, poprimio međunarodni karakter, Državna agencija za istrage i zaštitu sprovodi koordiniranu saradnju sa domaćim i međunarodnim organima za provođenje zakona, kako bi borbu protiv svih vrsta kriminala učinila što efikasnijom, te na taj način podigla stepen globalne bezbjednosti na još veći nivo.

GRANIČNA POLICIJA BIH

Granična policija Bosne i Hercegovine (ranije Državna granična služba BiH) uspostavljena je na temelju Zakona o Državnoj graničnoj službi BiH kojeg je, u skladu sa svojim ovlaštenjima, 13. januara 2000. godine, donio visoki predstavnik u BiH. Sa operativnim radom Granična policija BiH je otpočela 6. juna 2000. godine formiranjem prve jedinice, JGP Aerodrom Sarajevo. Proces preuzimanja poslova nadzora i kontrole prelaska državne granice od entitetskih i kantonalnih MUP-ova tekao je etapno i okončan je 30. septembra 2002. godine inauguracijom Jedinice Granične policije Strmica. Donošenjem novog Zakona o (Državnoj graničnoj službi) Graničnoj policiji BiH u oktobru 2004. godine, Granična policija BiH je definisana kao upravna organizacija u okviru Ministarstva bezbjednosti BiH, s operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja policijskih poslova vezanih za nadzor i kontrolu prelaska granice BiH i drugih poslova propisanih zakonom. Zakonom o izmjeni Zakona o Državnoj graničnoj službi, koji je stupio na snagu 18. 04. 2007. godine, naziv Državna granična služba BiH promijenjen je u Granična policija Bo-

sne i Hercegovine. Poslovi iz nadležnosti Granične policije Bosne i Hercegovine su: 1. Provođenje odredbi Zakona o nadzoru i kontroli prelaska državne granice kako je propisano tim zakonom; 2. Provođenje odredbi Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu kako je propisano tim zakonom; 3. Sprečavanje, otkrivanje i istraživanje djela koja su propisana krivičnim zakonima u BiH kada: a) su ta krivična djela usmjerena protiv bezbjednosti državne granice ili protiv izvršenja poslova i zadataka iz nadležnosti Granične policije; ili b) se ta krivična djela moraju goniti u skladu sa odredbama o zloupotrebi javnih isprava koje služe kao dokaz identiteta, o putnoj ispravi i obavezi posjedovanja vize, te odredbama o kretanju i boravku stranaca i azilu ukoliko su počinjena prilikom prelaska granice ili su direktno vezana za prelazak državne granice; ili c) ta krivična djela obuhvataju prevoz robe preko državne granice čiji promet nije dopušten, robe bez službenog odobrenja ili u slučaju kršenja važeće zabrane, ukoliko je Graničnoj policiji dodijeljena dužnost nadzora takvog odobrenja i zabrane na osnovu drugog propisa ili administrativnog sporazuma s organima odgovornim za takvo gonjenje. 4. Sprečavanje, otkrivanje i istraživanje drugih krivičnih djela na zahtjev nadležnog organa; 5. Sprečavanje, otkrivanje i istraživanje: a) prekršaja koji su propisani Zakonom o nadzoru i kontroli prelaska državne granice, Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu, te drugim zakonima; ili b) drugih prekršaja na zahtjev nadležnog organa; 6. Pružanje policijske podrške organizacijskim jedinicama u sklopu Ministarstva bezbjednosti u provođenju Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu i drugih važećih propisa iz ove oblasti; 7. Poduzima mjere zaštite vazdušnog civilnog saobraćaja i bezbjednosti prostorija međunarodnih aerodroma u BiH; 8. Osigurava svoje organizacijske jedinice od opasnosti; 9. Daje stručno mišljenje pravosudnim organima ili drugim institucijama na njihov zahtjev, a vezano za vjerodostojnost dokumenata koji su korišteni ili su se namjeravali koristiti za prelazak državne granice. Takvi dokumenti uključuju putne dokumente, dokumente za ličnu identifikaciju i bilo koje druge dokumente koji su vezani za kretanje lica, vozila ili roba preko državne granice. 10. Izvršava i druge poslove propisane zakonom i drugim propisom.

DIREKCIJA ZA KOORDINACIJU POLICIJSKIH TIJELA BIH

Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine je upravno tijelo u sklopu Ministarstva bezbjednosti koje je operativno nezavisno. Prema članu 6. stav 1. Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine Direkcija ima slijedeće zadatke i nadležnosti: Komunikacija, saradnja i koordinacija policijskih tijela u BiH; Komunikacija, saradnja i koordinacija policijskih tijela BiH sa relevantnim tijelima u Bosni i Hercegovini u policijskim pitanjima međunarodnog karaktera ili pitanjima od međunarodnog značaja ili o pitanjima u nadležnosti Suda BiH; Komunikacija i saradnja sa relevantnim stranim i međunarodnim tijelima u policijskim stvarima međunarodnog značaja ili od zajedničkog interesa; Komunikacija, saradnja i koordinacija policijskih tijela u BiH i relevantnih tijela u Bosni i Hercegovini sa relevantnim stranim i međunarodnim tijelima; Primjena najboljih evropskih i međunarodnih praktičnih iskustava u rad policije u Bosni i Hercegovini; Standardizacija rada policije u Bosni i Hercegovini; Integracija bezbjednosno

važnih informacija za Bosnu i Hercegovu i za izvršavanje svakodnevnih policijskih dužnosti koje su u nadležnosti policijskih tijela BiH, stalna saradnja sa relevantnim policijskim i drugim tijelima, poduzimanje neophodnih mjera u cilju koordinacije operativnih zadataka policijskih tijela BiH i svakodnevni nadzor bezbjednosne situacije i obavještavanje nadležnih policijskih i drugih tijela u BiH; Organizacija i provođenje fizičke i tehničke zaštite lica i objekata u BiH i diplomatskih i konzularnih tijela pod posebnom zaštitom u skladu sa relevantnim zakonima, međunarodnim obavezama i drugim propisima koje je donio Savjet ministara BiH; Prikupljanje, nadzor, analiza i korištenje podataka relevantnih za bezbjednost BiH; Provođenje međunarodnih sporazuma o policijskoj saradnji u nadležnosti Direkcije; Ostale dužnosti propisane zakonima i drugim propisima. Direkcija obrađuje podatke i vodi evidenciju u svojoj nadležnosti u skladu sa važećim propisima.

SLUŽBA ZA POSLOVE SA STRANCIMA BIH

Služba za poslove sa strancima osnovana je Zakonom o Službi za poslove sa strancima ("Službeni glasnik BiH", broj 54/05), kao upravna organizacija u sastavu Ministarstva bezbjednosti BiH, s operativnom samostalnošću radi obavljanja poslova iz nadležnosti koje su propisane pomenutim Zakonom. Služba se prvenstveno bavi nadzorom i kontrolom nad kretanjem i boravkom stranaca u Bosni i Hercegovini, kroz obavljanje administrativno-upravnih i inspeksijskih poslova. Obavljanjem administrativno-upravnih poslova Služba odlučuje o statusu stranaca u BiH, dakle, kroz odobravanje ili odbijanje boravka stranaca u zemlji, kao i o odbijanju boravka, otkazu boravka i udaljenju stranaca iz zemlje. Također, vrši određene bezbjednosne provjere kod odlučivanja o izdavanju viza, a kod dugoročnih boravaka izdaje saglasnost na izdavanje dugoročnih viza. Služba o strancima koji su u ilegalnom boravku, ili je očigledno da stranac neće dobrovoljno napustiti zemlju, odlučuje o smještaju stranaca pod nadzor u Imigracioni centar. U okviru inspeksijske nadležnosti Služba operativnim putem kroz prikupljanje obaveštenja i informacija prati i kontrolira zakonitost boravka stranaca u Bosni i Hercegovini. Služba prikuplja podatke o ilegalnim migracijama i ilegalnim migrantima u Bosni i Hercegovini, zatim nadzire i kontrolira boravak stranaca kroz njihovu eventualnu nezakonitost u korišćenju boravka, o ugrožavanju javne bezbjednosti ili ugrožavanja nacionalne bezbjednosti zemlje od određenih kategorija stranaca, kao i drugih inkrimisanih radnji, nakon kojih Služba preduzima represivne mjere i primjenjuje druga zakonom propisana ovlaštenja. Ove nadležnosti Služba izvršava putem obučanih i sertifikovanih ovlaštenih lica - inspektora za strance.

OBAVJEŠTAJNO BEZBJEDNOSNA AGENCIJA BIH

Obavještajno sigurnosna/bezbjednosna agencija BiH odgovorna je za prikupljanje obavještajnih podataka u vezi s prijetnjama po bezbjednost Bosne i Hercegovine, kako unutar, tako i van države. Agencija je odgovorna za analiziranje prikupljenih podataka i njihovo prenošenje ovlaštenim dužnosnicima i tijelima (najviši organi

vlasti i njihovi predstavnici), kao i za prikupljanje i analiziranje i prenošenje obavještajnih podataka sa svrhom pružanja pomoći ovlaštenim službenim osobama, kako je definisano zakonom o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini, te ostalim mjerodavnim tijelima u BiH kada je to potrebno radi suzbijanja prijetnji po bezbjednost Bosne i Hercegovine. Zakonom su jasno definisane "prijetnje po bezbjednost Bosne i Hercegovine". U tom kontekstu kao takve smatraće se prijetnje suverenitetu, teritorijalnom integritetu, ustavnom poretku, osnovama ekonomske stabilnosti BiH, kao i prijetnje po globalnu bezbjednost koje su štetne po Bosnu i Hercegovinu (ali i za region, EU i svijet u cjelini). Radi se o prijetnjama sa aspekta terorizma, uključujući međunarodni terorizam, prijetnjama sa aspekta špijunaže usmjerene protiv Bosne i Hercegovine ili štetne po sigurnost BiH na bilo koji drugi način, prijetnjama sa aspekta sabotaža usmjerenih protiv vitalne nacionalne infrastrukture Bosne i Hercegovine ili na drugi način usmjerenih protiv BiH, prijetnjama sa aspekta organizovanog kriminala usmjerenog protiv Bosne i Hercegovine ili štetnog po bezbjednost BiH na bilo koji drugi način, prijetnjama sa aspekta trgovinom drogama, oružjem i ljudima usmjerene protiv Bosne i Hercegovine ili štetno po bezbjednost BiH na bilo koji drugi način, prijetnjama sa aspekta nezakonite međunarodne proizvodnje oružja za masovno uništenje, ili njihovih komponenti, kao i materijala i uređaja koji su potrebni za njihovu proizvodnju, prijetnjama sa aspekta nezakonite trgovine proizvodima i tehnologijama koje su pod međunarodnom kontrolom, prijetnjama sa aspekta radnji kažnjivih po međunarodnom humanitarnom pravu i prijetnjama sa aspekta djela organizovanog nasilja ili zastrašivanja nacionalnih ili vjerskih grupa u Bosni i Hercegovini.

MINISTARSTVO ODBRANE BIH

Shodno odredbama zakona, nadležnosti ministarstva odbrane BiH su slijedeće:

- Stvaranje i održavanje odbrambenoga kapaciteta, kako bi se osigurala zaštita suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine;
- Zastupanje Bosne i Hercegovine u međunarodnim odnosima u vezi sa pitanjima odbrane;
- Nadzor nad svim subjektima Oružanih snaga Bosne i Hercegovine;
- Izradu, pregled i ažuriranje odbrambene politike Bosne i Hercegovine koju odobrava Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, a usvaja Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine;
- Izradu i odobravanje politika i propisa u pogledu organizacije, administracije, obuke, opremanja i upotrebe Oružanih snaga Bosne i Hercegovine;
- Obezbjedenje da Bosna i Hercegovina poštuje međunarodne obaveze u vezi sa pitanjem odbrane i dr.

PRIMJENA PODATAKA U OBLASTI DRŽAVNE BEZBJEDNOSTI

U radu se službi bezbjednosti koristi termin "početni podatak, početno saznanje" itd. Termin "početni podatak" korespondira sa terminom "Izvorni podatak, sirovo obavještenje" koji pretpostavlja postojanje informacije koja je od značaja za službu bezbjednosti, ali povodom koje još nije poduzeta aktivnost u smislu njene provjere. Obavještajni podatak, kao središnjica angažmana službi bezbjednosti je podatak koji je u određenoj mjeri provjeren iz više izvora, obrađen, analiziran, i može služiti za donošenje bezbjednosnih ili eventualno političkih odluka. Kriminalistički podatak obuhvata "tragove i predmete krivičnog djela (signale) kao izvore informacija i idealne odraze u svijesti ljudi kao tragove, koji se mogu manifestovati na verbalan ili neverbalan način." (Modly; Korajlić, 2002, str. 248). Svrha i obavještajnog i kriminalističkog podatka je istraživanje i spoznavanje aspekata i momenata određene bezbjednosne pojave, koja se može ali se ne mora, odnositi na krivično djelo. Kriminalistički će podatak eventualno prerasti u pravno relevantnu činjenicu, što ocjenjuje sud na temelju jasno određenih pravila utvrđivanja dokaza. Obavještajni podatak⁹ (O. Đorđević, 1987, str. 27) međutim također implicira diverzne aktivnosti glede provjere njegove pouzdanosti i tačnosti, ali najčešće ne podrazumjeva onu razinu izvjesnosti i istinitosti koju mora posjedovati činjenica na kojoj se temelji sudska odluka, odnosno ima poglavito operativni značaj. Niti jedan niti drugi ne isključuju mogućnost prerastanja u dokaze. Uloga koju imaju ovi podaci samo je naizgled različita, obzirom da je svrha njihova prikupljanja, kao i procedura prikupljanja i utvrđivanja (donošenja određene odluke u krivičnom postupku, odnosno donošenje odluke bezbjednosno –političkog karaktera) različita, te možemo zaključiti da su oba temelji misaone rekonstrukcije i prognostike protivpravnog ponašanja te da služe kao smjernice za preduzimanje operativnih radnji i mjera.

Kada služba bezbjednosti sazna za određenu informaciju koja je relevantna sa stano-
višta njezine aktivnosti, najprije vrši provjeru tih početnih saznanja (cilj je ocijeniti da li je opravdan daljnji angažman službe, ono što se u radu kriminaliste naziva "preliminarna kriminalistička diferencijalna dijagnoza"). Nakon tih početnih provjera, slijedi dalji angažman, koji inovira kompleks mjera i metoda koje su manje ili više karakteristične za ovaj segment državnog aparata. Na bazi se prikupljenih činjenica postavljaju tzv verzije (radne pretpostavke) o krivičnom djelu i počiniocu, odnosno nosioca protivdržavne djelatnosti. O određenom se događaju postavlja onoliko verzija koliko se realno čini mogućim alternative o djelu i počiniocu (pluralitet verzija). Kriminalist gotovo ništa ne isključuje, sve je podložno provjeri. Tokom svog rada, zaposlenici, po-

⁹ Obavještajni podatak je pored tajnog, i svaki drugi podatak iz kojeg se može saznati namjera protivnika, njegovi potencionalni i vitalni interesi. Obavještajni podatak se razlikuje od ostalih po tome što za određenu državu ima poseban značaj, što se pribavlja posebnim metodama, što ga najčešće koriste vodeće političke strukture u donošenju političkih odluka i slično. S pravom se smatra da takav podatak (informacija) predstavlja indikator bezbjednosnih pojava.

licijski-državni službenici Agencija za sprovođenje zakona BiH, dužni su da procijene bezbjednosni značaj podataka¹⁰ sa kojima rade. (O. Krstić, 2003, str. 163). Ukoliko ocijene da određeni podatak ima bezbjednosni značaj, dužni su da ovlaštenim licima predlože da se ti podaci označe određenim stepenom tajnosti.

Stepen štete koju bi otkrivanje tajnog podatka moglo da nanese državi, entitetima, ili institucijama, određuje bezbjednosni značaj podatka i stepen zaštite koji će se primjenjivati. Sistem klasifikacije, koji se sastoji od stepena tajnosti i odgovarajućih oznaka, predstavlja mehanizam kojim se omogućava primjena odgovarajućih mjera zaštite. Prilikom određivanja stepena tajnosti, rukovodi se članom 19. Zakona o zaštiti tajnih podataka:

- a) VRLO TAJNO određuje se za podatke čije bi neovlašteno otkrivanje ugrozilo integritet Bosne i Hercegovine i nanijelo državi nepopravljivu štetu;
- b) TAJNO se određuje za podatke čije bi neovlašteno otkrivanje nanijelo izuzetno štetne posljedice po bezbjednosne, političke, ekonomske ili druge interese Bosne i Hercegovine;
- c) POVJERLJIVO se određuje za podatke čije bi neovlašteno otkrivanje nanijelo štetu bezbjednosti ili interesima Bosne i Hercegovine;
- d) INTERNO se određuje za podatke čije bi neovlašteno otkrivanje moglo da šteti djelovanju državnih, entitetskih ili organa, organizacija i institucija na ostalim nivoima državne organizacije Bosne i Hercegovine.¹¹

ZAKLJUČAK

Iz naprijed navedenog možemo zaključiti da je potrebno puno usklađenog napora od strane samih građana, političara i predstavnika međunarodne zajednice u cilju ispravljanja osnovnih grešaka u strukturi države i strukturi političkog sistema Bosne i Hercegovine. Niti jedna zemlja na svijetu nema tako zbunjujući politički sistem kao BiH, niti bi i jedna zemlja mogla izdržati takav sistem. Dakle, prvenstveno treba popraviti strukture države BiH i učiniti ih samoodrživim. BiH nije unapred osuđena na budućnost ratova i krvoprolića, a ni narod BiH nije takav po prirodi. Zamislimo onda kakvi su problemi kada treba objediniti sve strukture BiH u prevazilaženju kriza i pred kakvim će se problemima naći menadžeri kojima bude povjerena ta odgovorna dužnost, da rukovode akcijama kako na entitetskom, tako i na državnom nivou.

¹⁰ Moguće je uspješno planirati i usmjeriti prevenciju inkriminisanog ponašanja uz pomoć prognoziranja na osnovu raspoloživih i analiziranih informativnih podataka, koji se odnose na stanje i kretanje kriminaliteta i identičnih devijantnih pojava ispoljenih pre primene prognostičkih metoda i tehnika.

¹¹ Članovima 13. i 14. Zakona o zaštiti tajnih podataka, jasno je određeno koja su lica ovlaštena za određivanje stepena tajnosti INTERNO, POVJERLJIVO, TAJNO I VRLO TAJNO

- Svaka država, shodno svojim vitalnim interesima, ima definisanu političku strategiju, odnosno glavne ciljeve kojim teži. U funkciji realizacije tih ciljeva bezbjednosnih agencija BiH, kao specijalizovane agencije državnog aparata, prikupljaju potrebne podatke i izvršavaju druge zadatke koji im se stave u nadležnost. Prema tome, bezbjednosne agencije BiH prvenstveno vrše sistematsko prikupljanje podataka - primjenom svojih specifičnih metoda u procesu operativne aktivnosti. Ta aktivnost se planski usmjerava, kako bi se prikupljanjem podataka iz različitih izvora dobila potpuna i jasna predstava bezbjednosnog sistema BiH. Iz toga se zaključuje da predmet operative aktivnosti određuju ukupna politička zbivanja, akcije i strategije određene države, dok rezultat odnosno proizvod tako definisanog operativnoga djelovanja, predstavljaju podaci - stepena tajnosti koji doprinose realizaciji strateških, operativnih i taktičkih ciljeva date države. Ključne BiH pretpostavke za sinhronizaciju rada bezbjednosne zajednice BiH podrazumjevaju proces analiziranja potencijalno opasnih situacija da bi se predvidjela i definisala sva područja potencijalnih problema i razvile konkretne akcije kako bi se oni ublažili. S tim u vezi se moraju uzeti u obzir slijedeći faktori:
- Koji taktički elementi i agencije za podršku ili drugi kadrovi će reagovati na situaciju?, ko će imati ukupnu komandu na licu mjesta?, koja su pravila angažovanja, koja je politika za upotrebu sile?, koji resursi su potrebni i kako će se nabaviti?, kako će se ostvariti koordinacija i saradnja među agencijama koje učestvuju?, koje linije komuniciranja će biti potrebne.

Cilj je da se planira što je moguće više unaprijed tako da se komandovanjem i rukovođenjem na licu mjesta može usmjeriti na konkretne probleme tog incidenta. Nijedan obim planiranja ne može vas pripremiti za sve moguće situacije. Međutim, planiranje za vanrednu bezbjednosnu situaciju vam omogućava da se dobro upoznate s širokim rasponom faktora koji su dio bilo koje taktičke operacije. Ono će takođe omogućiti da se razviju analitičke vještine koje će jako dobro doći u bavljenju bilo kojom neočekivanom bezbjednosnom situacijom.

Literatura:

1. Abazović, M. Državna bezbjednost - uvod i temeljni pojmovi, FKN, Sarajevo, 2002.
2. Đorđević, Obren. Osnovi državne bezbednosti - opšti deo, VŠUP, Beograd, 1987.
3. Datzer, D. Kriminalistika u radu službi državne bezbjednosti, Kriminalističke teme, III, 2004, str. 49-66.
4. <http://www.vijeceministara.gov.ba/bosanskilministarstva/sigurnosti/indeks.php>
5. <http://www.sipa.gov.ba/>
6. <http://www.granpol.gov.ba/>
7. <http://www.dkpt.ba/>
8. <http://www.sps.gov.ba/>
9. <http://www.osa-oba.gov.ba/>
10. <http://www.policijabdbih.gov.ba/ba>

11. <http://www.vijeceministara.gov.ba/bosanskilministarstva/odbrana/indeks.php>
12. Krstić, O. Prognostika kriminaliteta, Beograd, 2003.
13. Krivokapić, V i Žarković M. Kriminalistika taktika. Beograd, 1996.
14. Masleša, R. Teorije i sistemi sigurnosti. Sarajevo. Magistrant, 2001.
15. Masleša, R. Policija organizacija i funkcioniranje u demokratskom društvu. Sarajevo, 1999.
16. Marković, V. Teorija bezbednosti sa metodologijom istraživanja bezbednosnih pojava. Jugoart, Zagreb, 1988;
17. Milošević, N. i Milojević, S. Osnovi metodologije bezbednosnih nauka. Beograd: PA, 2001.
18. Modly, D. i Korajlić, N. Kriminalistički rječnik. Tešanj: Centar za kulturu i obrazovanje, 2002.
19. Savić, A. Uvod u državnu bezbednost. Beograd: Viša škola unutrašnjih poslova, 2000.
20. Službeni glasnik br. 36/08
21. Službene novine Federacije BiH broj 1/96
22. Zakon o zaštiti tajnih podataka (Službeni glasnik BiH br. 54/05 i 12/09);
23. Zakon o Policiji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Sl. glasnik br. 2/00, 5/01, 2/02, 17/02, 6/03, 15/04, 42/04, 11/05 i 33/05.

Summary

Security community of BiH implies the protection of national unity, internal stability of the legal and political system and society in whole. Such a level of protection is being achieved by timely detection and elimination of relevant existing or forthcoming phenomena and processes, which can negatively affect the security of the state itself. Otherwise, endangering the safety is, as a rule, organized and conspiratorial, i.e. secretive or covert (disguised), and it is committed by individuals, groups of individuals, organizations and institutions that directly organize or carry out intelligence or subversive activities in the country or abroad.

The aim of this paper is following: comprehension of the place, role and task of the state security system within the state administration, specifically exploring the actual factors and processes that endanger national security i.e. the security of the state and its citizens; gaining awareness of the complexity, sources and forms of threats; and closer consideration of the essence, content, organization and functioning of the BiH security community system as necessary for the synchronization of work.

Key words: *security community, data, information, security system, political and legal system, the plurality of versions, mental reconstruction, police.*